

FRANK SVOBODA

Největší umělecký závod POMNÍKÁŘSKÝ

ve Spojených Státech

—vlastní—

Frank Svoboda

1215-31 So. 13th Str.,
Omaha, Neb.

Za poctivé krajanské obslužení ručíme. — Cen-
ník zaslán na požádání.

Naše sochařská a pomníková práce jest chloubou
každého hřbitova.

Jak citlivě působí na vás nádherný pomník
v každé době, kdy zavítáte k rovu vašich drahých. —
Tot' nezapomenutelná a nejvyšší úcta zesnulým.

Upozorňuji vážené krajany, že cestující jednatelé
pánové Frank J. Baley a Frank Rozkot jsou splnomoc-
nění přijímatí objednávky, jakož i kolektovati veške-
ré peněžní částky závodu tohoto se týkající.

FRANK SVOBODA, majitel závodu.

POKUS SEVER- NÍ DAKOTY

JEDNOU z nejnepříjemnějších vý-
hod americké formy vlády je,
že dovoluje jednému státu vy-
zkoušet nový zdaňovací systém,
volební zákony anebo jakoukoliv
navrženou reformu, aniž by celý
národ byl podroben jí přijetí.
Tímto způsobem mnoho dobrých
myšlenek je vyvinuto a všeobecně
přijato anebo mnoho nevýhodných
a neosvědčivších se zavrženo a
zdroeno hned v zárodku.

Federální systém vlády a kon-
stituce povoluje jednotlivým stá-
tům značnou volnost v jednání, po-
tak dlouho, dokud neporuší zá-
kladních principů, na kterých republi-
ka naše byla založena. Mnoho
reform, které přijaty byly ce-
lým národem, původně přijaty by-
ly jenom jako reformy lokální a
nebo státní — jako ku příkladu
zrušení otroctví, rovné právo bla-
slovců, prohibice, volba senátorů
lidem, komisařské formy správy a
podobné.

Státy soutěží mezi sebou v po-
krokovém zákonodárství a dnes
ten vstupuje do nevyzkoumaných
oblastí a zítřka opět jiný. Iowa
byla prvním státem, který se od-
chýlil od vyšetřování cest, Wiscon-
sin pak v mnohých ohledech šel
další nežli jiné státy. Oklahoma
a Oregon byly průkopníky v mno-
hých pokrokových počínaních.

Ale osud úřel Severní Dakoty,
aby vstoupila v celo nového hnutí,
jehož předseztin je vzít kontrolu
tak zvanému "velkému obchodu"
a dát jí do rukou farmářů a ji-
ných pracovníků. Není možno po-
psat tento pokus Severní Dakoty
nějakým jediným otáčením jme-
nem. Má v sobě mnoho německé
ho státního socialismu, značné ru-
ské sovětské filosofie, něco z my-
šlenek starých farmářských alian-
cí a něco i z programu populisti-
ů. Má však také mnoho živých nových
— řekl bychom čistě amerických,
vyvolaných našimi poměry.

vní národnostního citění a poslední
spojila se s živly anarhistickými
a jinak vysloveně protichůdnými
společenským pořádku. Upravilo
je také přednášeti stále jisté po-
žadavky straně republikánské a
demokratické a proto založili si
tak zvanou Neustrannou Ligu s tím
úmyslem, že nebudou klásti nadě-
je v žádnou stranu, jež mohla by
se nabídnouti k provedení jejich
programu a tak docílit kontroly
nepřímým způsobem.

Organisace tohoto hnutí zabíje-
na byla v Severní Dakotě, jež po-
skytovale nejnepříjemnější podmí-
ky. Je to stát, který má méně než
600.000 obyvatel, z nichž téměř 50
procent je původu přistěhovale-
ckého a téměř devadesát procent
žije na farmách a v malých náste-
řkách. Lid tento dlouho trpěl
hezkými, kterými jsou farmáři
podrobeni jako třída, a byl polo-
tov přijmouti jakýkoliv plán, kte-
rý sliboval odpočinu a úlevu.

Tito farmáři v minulosti byli
nuceni prodávati svoji pšenici za
takovou cenu, jakou nakupovali
rozhodli se jim dáti a taktéž byli
nuceni nechat v rukou těchto na-
kupovačů rozhodnutí, jaké třídy
je jejich obilí. Když pak ale šli
něco nakupovati sami, narazili na
pevnou kombinaci výrobců a pro-
dávaců, tak že museli platiti tak-
ové ceny, jaké byly stanoveny.
Továrny na hospodářské a sklize-
cí stroje měnily modely takových
strojů třeba každého roku a tak
měli stroje staré, pro které bylo
těžko zakoupiti potřebované část-
ky anebo tyto nebyly vůbec k do-
stání. Tyto továrny byly spojeny
a pracovaly společně, tak že far-
mář byl vůči nim bezmocný. To
je jenom několik příčin jejich ne-
spokojenosti. Je jich celá řada a
tyto pak zvyčily touhu, aby se
zkusilo něco lepšího, tak aby far-
mář nebyl na milost a nemilost
tenistů a jiných obchodních kom-
binací, které diktují ceny a uaji-
na, myslí totižko jeden cíl — vytě-
žiti co nejvíce, ať už ten anebo o-
nive je tím poškozen.

Výsledkem toho byla Nestran-
ná Liga. Tato organisace, jakko-
liv byla přísně neustrannou, za-
nabývala se více republikánům než
demokratům. Republikánská stra-
na do nedávna převládala v Sever-
ní Dakotě úplně. Liga zanesla

se mašinerie této strany a tímto
způsobem získala kontrolu.
Guverner Frazier, přes to, že
zvolen byl jako republikán, musel
přijmouti program Neustranné Li-
gy v jeho úplnosti, neboť jinak by
byl neměl šáky na zvolení. Legi-
slatura, která byla zavázána pro-
vésti program Ligy, byla zvolena
stejným způsobem, a John Baer
poslán byl do kongresu jako zá-
stupce této Ligy. Dvě staré po-
litické strany — téměř zmizely se
sešly.

Hnutí Neustranné Ligy rozšířilo
se asi do dvaceti jiných států Unie.
V listopadových volbách v Iohann
republikánský kandidát Borah a
demokratický kandidát Nugent
byli nuceni sehvátiti program Li-
gy, neboť hnutí je v tomto státě
již tak silné, že v případě zamí-
tnutí této žádosti vystavili by se
nebezpečí porážky. Oba tato se-
nátoři nechtěli se o zrušování.

Liga tato byla značně odsuzová-
na během války následkem stano-
vi-ka svých úhrvivých, kteří tvrdí-
li, že válka je plánem kapitalistů
a žádali, aby bylo zapláceno za
"konskripce jmění", ježto hoši z
farem byli nuceni vstoupiti do vo-
jenské služby. Obranná Rada v
Nebrasce odsoudila Ligu, prohlá-
sivši, že prohlášení jejich principů
dříve zradou k této zemi.

Roosevelt šel ještě dále. Prohlá-
síl, že "Neustranná Liga pokouší se
spojiti s Industriálními Dělníky
Světla" a tvrdil, že její doktriny
jsou založeny na "řídní nenávi-
sti", bolševismu a germanofilství.
A okolnost, že Liga shromáždžovala
trůdu proti třídě zamlouvala se so-
cialistům. Upton Sinclair v socia-
listickém časopise, mluví o Ne-
ustranné Lize, psal o "radostném
pohledu na farmáře a jejich man-
želky, úplně probudilé, třídě vě-
domé, bdělé, pojednávající o svých
vlastních zájmech a anizích se
je zlepšiti."

Němečci mnozí ze socialisti-
ckých vůdčů odsuzovali Ligu,
spatřujíce v ní nové hnutí, jež by-
lo by s to vytlačiti socialistickou
stranu z existence. Jeden socia-
listický časopis ostře odsuzoval
Ligu jako jeptaveou politickou or-
ganisaci, spravovanou zkrachova-
nými politikáři a sliboval jí brzký
konec.
A. C. Townley, přítomný presi-

dent Neustranné Ligy má náhledy
silně socialistické, ale je prakti-
čtější a rozvážnější než většina so-
cialistických vůdčů. Kongres po-
volal si jej do Washingtonu, aby
se zodpovídal z domněle nevlaste-
neckých feš, ale Townley obhájil
se tak znamenitě, že byl úplně
spříštěn podezření z nevlastne-
ctví.

Townley dozal, že řekl, že ve-
líci továrníci a kapitáni industrie
jsou pány Spojených Států — a
právě v tomto okamžiku, kdy vy-
šetřující výbor se domýšlel, že už
ho má, prohlásil, že toto sdělení je
vzato z knihy člověka, který se
jmenuje Woodrow Wilson. Town-
ley pověděl výboru ještě mnoho
věcí a dovedl se oháněti citáty na-
šich vynikajících Američanů tak,
že vyšetřování bylo rychle skonče-
no a zbyl z něho snad jen protokol,
jestliže se také neztratí.

Liga tato zaměstnala nejbystřej-
ší lidi, aby šli mezi farmáře, mlu-
vili k nim, přiměli je ku vstoupení
do svazu a skolektovali \$16 od
každého z nich jako zápisné. Z to-
ho je patrné, že Liga má také ji-
stě "poplatky", aspoň mezi far-
máři.

Během kampaně minulého po-
dání předáci tvrdili, že Liga má
za členy 200.000 farmářů v hořej-
ším údolí řeky Mississippi a na se-
verozápadě a že zvolí deset nebo
tucet členů do kongresu. Liga te-
hdy pracovala v třinácti státech a
chystala se zabýviti kampaní také
v dalších. Kongresník Baer pak
prohlásil, že téměř veškeré bohat-
ství země je dílem farmářů a že
tito jako třída jsou zorganizováni
ve čtrnácti státech a že při vol-
bách získají nejméně sedm z nich.
Víme nyní, že síla Ligy byla silně
přeocňována, ačkoliv příčinu ne-
zdraru je možno také nalézt v ni-
moférických válečných poměrech.

Státy, kde Liga jeví největší
činnost, vedle Severní Dakoty,
jsou Minnesota, Wisconsin, Jižní
Dakota, Montana, Idaho, Wash-
ington, Colorado, Nebraska, Iowa,
Kansas, Oklahoma a Texas. Něm-
tohoto hnutí začíná také zápo-
četí kořeny ve státech dále na v-
chod jako v Michiganu, ba i Se-
verní Carolině a jiných jižních
státech.
Předáci obou starých stran s o-
bavami pohlížejí na toto hnutí

na západním obzoru, které zprvu
nevychlízelo větší nežli lidská pěst
ale které nyní hrozí odstraněním
všech starých politických mýtůků.
Některí pozorovatelé nedívají se
na vše tak škarohlídsky, jakkoliv
připouštějí, že může dojiti k po-
litickým změnám, nikoliv vážnějším
než provázely staré Greenback
hnutí, populistické hnutí a podob-
ná jiná hnutí třetí strany v minu-
losti, jež se vybila a pak zůstavila
svému plnou oběti a vraků.

Zřejmě však jedná se o myšlen-
ku, jež nemůže býti poražena od-
suzováním. Odsuzování toliko
zvyšuje její prudkost. Po leta
farmáři v Severní Dakotě chodili
ku svým legislaturám a žádali od-
stranění různých zlořádů a od-
stranění příčin k stíznostem a jak-
koliv kandidáti měli plná ústa sh-
bů před volbami, vždy nalezli ně-
jakou omluvu, aby vyhnuli se pří-
nému zakročení v zájmu těch, kte-
ří se důrazně dožadovali nápravy.
Posléze poradili farmářům, aby
šli "domů a pomáceli krávy". Ne-
šťastná tato věta rozšířila mysl
farmářů a učinila v nich rozhod-
nutí docílit vítězství, stejně jako
kaiserovo vymávaní se "matičké
anglické armáde" přimělo Anglii
k zbudování armády, která Něm-
cům napráskala tak důkladně, že
se z toho zakymácel císařský trůn
a dnes bývalý kaiser někde v Ho-
landsku marně se dívá, kde že to
tenkrát nechal rozna.

Farmáři v Severní Dakotě šli
domů, ale neřídili se radou svých
zákonodárců, pokud krav se týče;
začali se organisovat. Přišli pak
zpět a jestliže tentokrát nedosta-
lo se jim všeho, čeho se dožadovali,
sobě mohou přičísti jenom vinu.
Nejdříve přimutli všechny kandi-
dáty, aby duši i tělem upsali se na
jejich program. Pak teprve pu-
ně volili.

A ještě po té jim nedověřovali.
Velké množství jich odebralo se
do Bismarck, kapitola Severní Da-
koty, utábořili se hned v jejich
blízkosti, a přiléhali k tomu, aby
volili tak, jak Liga diktovala. To-
kové "předstávkáři" nikdy ne-
bylo známo v historii této země a
ukazuje, že lid je schopn dor-
iti toho, čeho si přeje, jestliže se
organisuje a užívá síly místo roz-
umování.
Legislatura neměla jediné vy-

hodiska, než aby přijala program
Ligy v úplnosti. Většina prorazi-
la svoji vůli a menšina se jí muse-
la podrobiti. A jaký je tento pro-
gram? Jak sama Liga udává, jed-
ná se o "osvobození farmářů ve
státě od okovů velkého obchodu."

Stát je zplnomocněn, aby sám
šel do obchodu v různých oborech.
Může vlastniti a spravovati termi-
nály, elevatory, jateční závody a
mlýny. Je to tudíž sestátnění vel-
kých podniků, ale na praktičtější
základě, než o jakém jedná se v ně-
kterých zemích evropských. V
Rusku toto sestátnění bylo pro-
vedeno, ale nikoliv tak, aby to
bylo ku prospěchu země, poněvadž
se při tom nepočítalo na schop-
nosti a odborné znalosti. Severní
Dakota je krom toho oprávněna
budovati obydli pro svoje občany.
Státní banka, jež bude nazvána
State Bank of North Dakota bude
otvořena s kapitálem \$2,000,000,
v které všechny státní fondy bu-
dou uloženy. To zajistuje jí vklad-
y v obnosu \$25,000,000. Tato
banka bude poskytovat půjčky
farmářům a občanům a bude fi-
nancovati státní podniky.

Stát vydá dlužní úpisy do výše
\$17,000,000. Tyto úpisy budou na
účet státu, jak pokud kapitálu i
úroku se týče, ale budou zabezpe-
čeny hypotékami na pozemek. Bu-
de provedena revize daní za úče-
lem provedení daně jednotné. Ne-
obdáváné, ladem ležící pozemky
budou zdaněny na 100 procent je-
jich odhadu, kdežto obdáváné to-
liko na 50 procent odhadu. Úče-
lem tohoto opatření je přimutiti
každého k obdávání pozemků a
je také namíceno proti spekulac-
tům, kteří drží pozemky jenom za
účely obchodními.

Všechna zlepšení na farmách
mají býti vyjmuta ze zdanění a
pro města výmuka do obnosu \$2-
500 je povolována. Tak majetní
budou zdaněni ve prospěch nema-
jetných a budou nuceni zaplatiti
za privilej, že žijí v "ideálním stá-
tu". Také velké soukromé pří-
jmy, stejně jako příjmy železnic
a jiných veřejnosti sloužících pod-
niků budou značně zdaněny, tak
aby přispěly k opatření potřeb-
ných fondů a nedošlo k zvýšení
břemena nemajetných.
Většina časopisů v zemi vidí nad
Severní Dakotou velký otazník.
Mluví o ničem tom jako o experimen-